

TSKS21 Signaler, information & bilder

Föreläsning 2

Likströmsteori, effektbegreppet

Växelströmsteori, introduktion

Mikael Olofsson

Institutionen för Systemteknik (ISY)

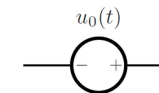
Ämnesområdet Kommunikationssystem

Växelströmsteori

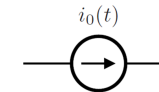
Tidsberoende storheter:

Spänning	$u(t)$
Ström	$i(t)$
Effekt	$p(t)$

Ideal spänningskälla

Ideal strömkälla

Effektbegreppet

Grunduttryck: $P = UI$

Källor avger (vanligen) elektrisk effekt

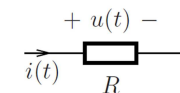
Resistanser konsumerar elektrisk effekt

För ett helt nät gäller

$$\sum_k P_k = 0$$

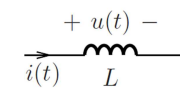
Växelströmsteori – Passiva komponenter

Resistans

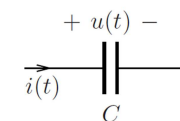
$$u(t) = Ri(t)$$

Induktans

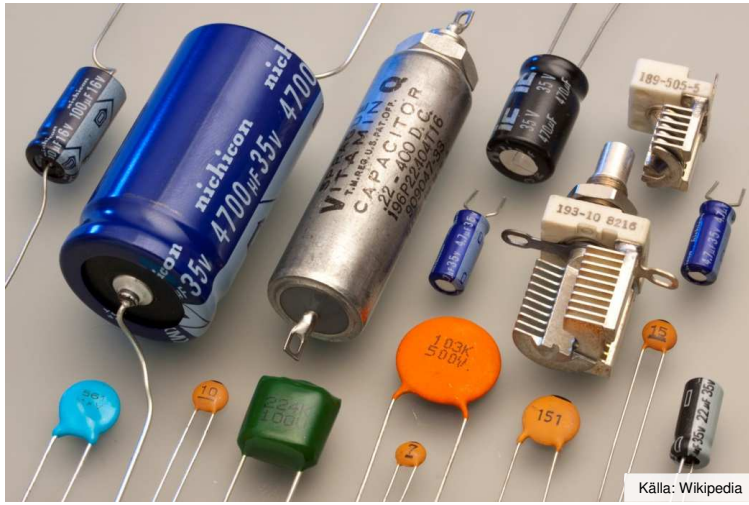
$$u(t) = L \frac{d}{dt} i(t)$$

Kapacitans

$$i(t) = C \frac{d}{dt} u(t)$$

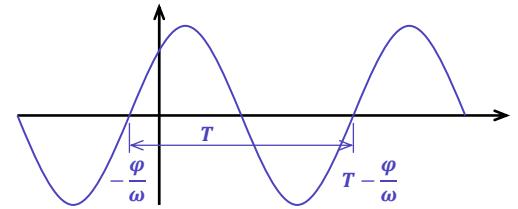
Kapacitans – Kondensatorer

Källa: Wikipedia

Stationär sinussignal

$$x(t) = \hat{X} \sin(\omega t + \varphi)$$

Symbol	Förklaring
$x(t)$	Momentanvärde
$\hat{X}$	Amplitud (toppvärde)
ω	Vinkelfrekvens [rad/s]
φ	Fasvinkel [rad]
T	Periodtid [s]
f	Frekvens [Hz]

$$f = \frac{1}{T} \quad \omega = 2\pi f$$

Momentan effekt

$$p(t) = u(t)i(t)$$

Aktiv effekt:

$$P = \frac{1}{T} \int_0^T p(t) dt$$

Sinus

Effektivvärde:

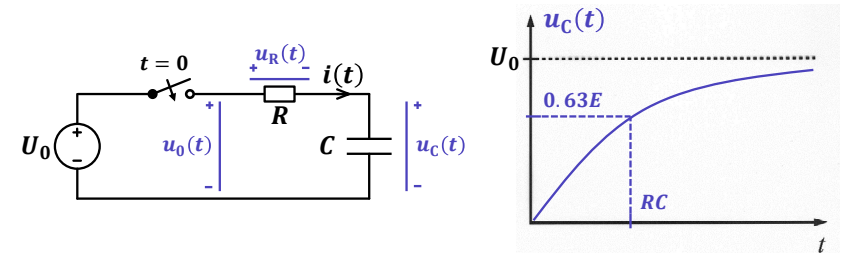
$$X_e = \sqrt{\frac{1}{T} \int_0^T x^2(t) dt} = \frac{\hat{X}}{\sqrt{2}}$$

Induktans – Spolar

Källa: Wikipedia

Uppladdning av en kapacitans

$$\text{Initialtillstånd: } u_C(0^-) = 0 \quad u_0(t) = \begin{cases} 0, & t < 0, \\ U_0, & t \geq 0. \end{cases} \quad u_C(t) + u_R(t) = u_0(t)$$

$$u_R(t) = Ri(t) = RC \frac{d}{dt} u_C(t)$$

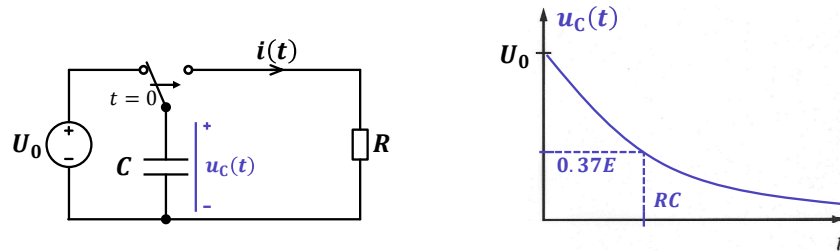
$$i(t) = C \frac{d}{dt} u_C(t)$$

$$t \geq 0: \quad u_C(t) + RC \frac{d}{dt} u_C(t) = U_0$$

Homogen och partikulär lösning $\Rightarrow$

$$u_C(t) = (1 - e^{-t/RC})U_0$$

Urladdning av kapacitans

Initialtillstånd: $u_c(0^-) = U_0$

$t \geq 0$:

$$u_c(t) = Ri(t) = -RC \frac{d}{dt} u_c(t)$$

$$i(t) = -C \frac{d}{dt} u_c(t)$$

$$u_c(t) + RC \frac{d}{dt} u_c(t) = 0$$

Homogen (och partikulär) lösning $\Rightarrow$

$$u_c(t) = U_0 e^{-t/RC}$$

Härledning $j\omega$ -metoden 1(2)

$$u(t) = \hat{U} \sin(\omega t + \phi_u) = \text{Im} \left\{ \hat{U} e^{j(\omega t + \phi_u)} \right\} = \text{Im} \left\{ \hat{U} e^{j\phi_u} e^{j\omega t} \right\} = \text{Im} \left\{ U e^{j\omega t} \right\}$$

$$i(t) = \hat{I} \sin(\omega t + \phi_i) = \text{Im} \left\{ \hat{I} e^{j(\omega t + \phi_i)} \right\} = \text{Im} \left\{ \hat{I} e^{j\phi_i} e^{j\omega t} \right\} = \text{Im} \left\{ I e^{j\omega t} \right\}$$

Resistans $u(t) = Ri(t)$

$$\text{Im} \left\{ U e^{j\omega t} \right\} = R \text{Im} \left\{ I e^{j\omega t} \right\} = \text{Im} \left\{ R I e^{j\omega t} \right\}$$

Lösning: $U = RI$

Impedans: $Z_R = R$

$j\omega$ -metoden

1. Ersätt strömmar, spänningar och källor med deras komplexa motsvarigheter:
3. Lös problemet med likströmsteori.

$$a(t) = \hat{A} \sin(\omega t + \varphi) \Rightarrow$$

$$A = \hat{A} e^{j\varphi} = b + jc$$

$$b = \hat{A} \cos \varphi \quad c = \hat{A} \sin \varphi$$

2. Ersätt R , L , C med deras impedanser:

$$Z_L = j\omega L \quad Z_C = \frac{1}{j\omega C} \quad Z_R = R$$

4. Gör omvändningen till punkt 1:

$$A = \hat{A} e^{j\varphi} = b + jc \Rightarrow$$

$$a(t) = \hat{A} \sin(\omega t + \varphi)$$

$$\hat{A} = \sqrt{b^2 + c^2}$$

$$\varphi = \arg(b + jc) = \text{atan} \frac{c}{b} \quad (\pm\pi)$$

Om $b < 0$

Härledning $j\omega$ -metoden 2(2)

Induktans $u(t) = L \frac{d}{dt} i(t)$

$$\text{Im} \left\{ U e^{j\omega t} \right\} = L \frac{d}{dt} \text{Im} \left\{ I e^{j\omega t} \right\} = \text{Im} \left\{ L I \frac{d}{dt} e^{j\omega t} \right\} = \text{Im} \left\{ L I j\omega e^{j\omega t} \right\}$$

Lösning: $U = j\omega LI$

Impedans: $Z_L = j\omega L$

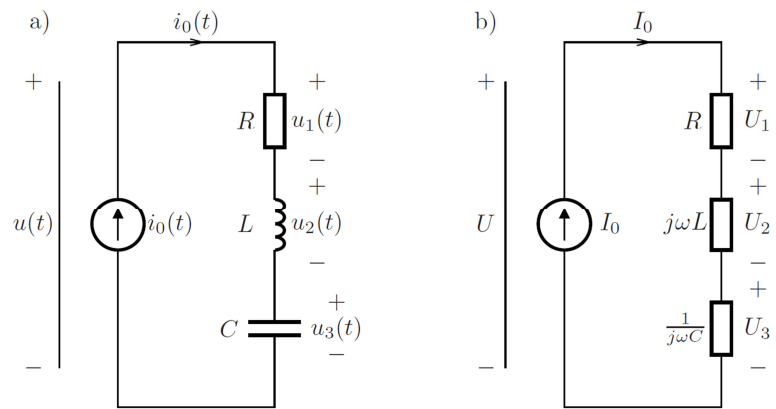
Kapacitans $i(t) = C \frac{d}{dt} u(t)$

$$\text{Im} \left\{ I e^{j\omega t} \right\} = C \frac{d}{dt} \text{Im} \left\{ U e^{j\omega t} \right\} = \text{Im} \left\{ C U \frac{d}{dt} e^{j\omega t} \right\} = \text{Im} \left\{ C U j\omega e^{j\omega t} \right\}$$

Lösning: $I = j\omega CU \Rightarrow U = \frac{1}{j\omega C} I$

Impedans: $Z_C = \frac{1}{j\omega C}$

Exempel $j\omega$ -metoden

Mikael Olofsson
ISY/EKS

www.liu.se